

Το μπαγιάν: Ένα άγνωστο κλασικό όργανο

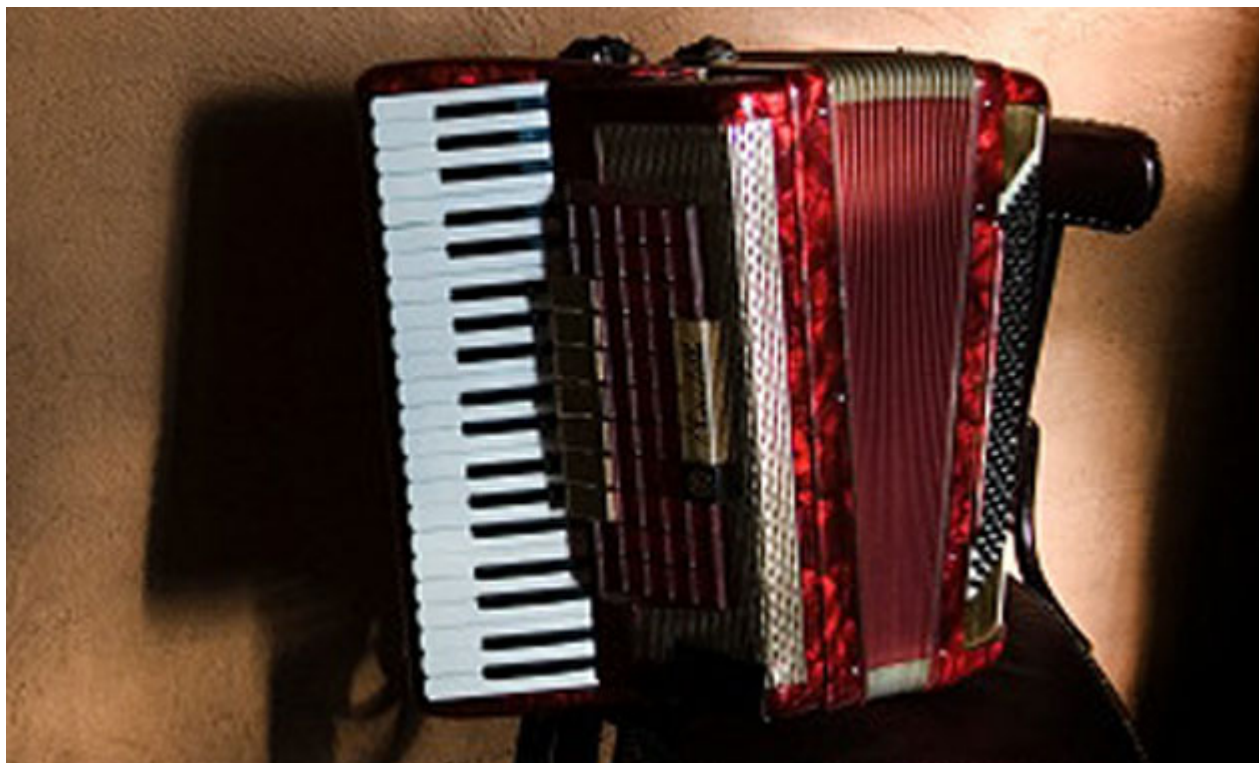
/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ένα όργανο το οποίο στις μέρες μας δεν έτυχε της θεσμικής αναγνώρισης που θα έπρεπε, καίτοι κατέχει σημαντική θέση σε έργα μεγάλων συνθετών με διεθνή καταξίωση και οι σπουδές στο εξωτερικό είναι κατοχυρωμένες. Ο λόγος για το μπαγιάν (η λέξη προέρχεται από έναν ρώσο βάρδο του 11ου αιώνα, τον Boyan) ή κοινώς ακκορντεόν κοντσέρτου ή κλασικό ακκορντεόν.

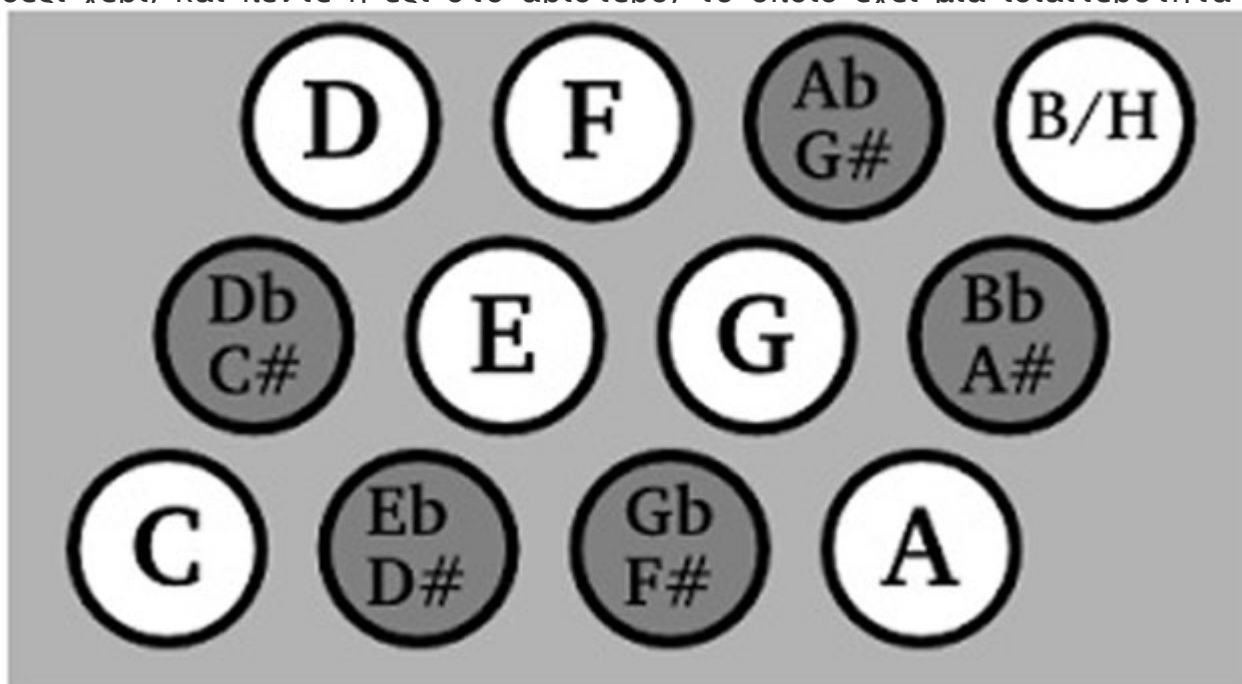
Το μπαγιάν ανήκει στην κατηγορία των αερόφωνων και λειτουργεί ως εξής: σε κάθε κουμπάκι αντιστοιχεί και μία μεταλλική γλωττίδα στο εσωτερικό του οργάνου. Με την βοήθεια της φυσούνας γεμίζει με αέρα και πατώντας το κουμπάκι η γλωττίδα πάλλεται, δημιουργώντας τον χαρακτηριστικό ήχο του ακκορντεόν! Ανάλογα με την ποιότητα του μετάλλου των γλωττιδών και του ξύλου που αποτελεί το εξωτερικό περίβλημα του οργάνου, διαφέρει και η ποιότητα και καθαρότητα του ήχου (με άλλα λόγια, συγκεκριμένα όργανα έχουν πιο καθαρό ήχο και προορίζονται περισσότερο για κλασική μουσική. Το ίδιο συμβαίνει και για όργανα για τζαζ, λαϊκή κλπ, ενώ υπάρχουν και ηλεκτρονικά μπαγιάν και ακκορντεόν με midi ήχους).

Δεν θα γράψω όλη την ιστορία του οργάνου γενικά, παρ' όλο που είναι ενδιαφέρουσα (ξεκίνησε στην Κίνα προ Χριστού, πήγε στην Ιταλία μετά Χριστόν, μετά Ρωσία, Ουκρανία, Βουλγαρία κ.ο.κ.) ούτε θα παρουσιάσω τις φάσεις που πέρασε το όργανο, οι οποίες είναι πολλές (έχει περάσει από πνευστό μέχρι "πιανοειδές" με φυσούνα μέχρι να πάρει την σημερινή του μορφή:

Όπως είδατε στην φωτογραφία, το μπαγιάν στο δεξί κλαβιέ έχει κουμπάκια αντί για πλήκτρα, που είναι και η βασική του εμφανής διαφορά με το συνηθισμένο ακκορντεόν. Όποιον έχω δει να το βλέπει, η πρώτη του αντίδραση είναι: “Μα πώς θυμάσαι ποιο κουμπί είναι ποιο;” Στην πραγματικότητα, το κλαβιέ με κουμπιά καθιστά τις αποστάσεις, τις συγχορδίες και κάποια “κόλπα” με τις μελωδίες πολύ πιο εύκολα απ’ ό τι με τα πλήκτρα! Ίσως να είναι πιο ευνόητη η διάταξη σε σειρά των νοτών, όπως είναι στο πιάνο, παρ’ όλα αυτά στο μπαγιάν δεν είναι και ανακατεμένα. Υπάρχει λογική διάταξη, το λεγόμενο χρωματικό σύστημα. Τα περισσότερα μεγάλα όργανα έχουν πέντε “στήλες”, τρεις βασικές και δύο βοηθητικές (ουσιαστικά οι βοηθητικές είναι επαναλήψεις των δύο πρώτων) στο δεξί χέρι, και πέντε ή έξι στο αριστερό, το οποίο έχει μια ιδιαιτερότητα που θα

ει”, οι

Η

δεύτερη διαφορά του μπαγιάν απ' το ακκορντεόν είναι ένα σύστημα που βρίσκεται στο αριστερό κλαβιέ . Πρόκειται για ένα μακρόστενο κουμπί-διακόπτη, τον convertor, το οποίο πατώντας το “αλλάζει” την λειτουργία του αριστερού χεριού: υπάρχουν τα “μελωδικά μπάσα” και τα “standard bass”. Στα μελωδικά μπάσα τα κουμπάκια στο αριστερό είναι ακριβώς οι ίδιες νότες με το δεξί χέρι, αν εξαιρέσουμε τις δύο τελευταίες στήλες που έχουν ειδική διάταξη με νότες μίας χαμηλής οκτάβας, η οποία χρησιμεύει ως μπάσο. Πατώντας τον κονβέρτορα οι τελευταίες στήλες παραμένουν ως έχουν, οι υπόλοιπες όμως μετατρέπονται σε συγχορδίες (π.χ. εκεί που θα είναι το Ντο, από κάτω θα είναι η συγχορδία Ντο ματζόρε, πιο κάτω η μινόρε, εβδόμη μεγάλη, και ντιμινουίτα). Standard bass έχουν τα όργανα που βλέπετε να παίζουν στον δρόμο!

Αυτό το σύστημα είναι εξαιρετικά χρήσιμο, αφού υπάρχουν κομμάτια ειδικά γραμμένα για μελωδικά ή standard bass ή ακόμα χρησιμοποιούν και τα δύο συστήματα, πράγμα που συνεπάγεται αλλαγή του κονβέρτορα στο ενδιαμέσο του κομματιού. Ως αποτέλεσμα ανοίγονται οι δυνατότητες επιλογής ρεπερτορίου στον εκτελεστή. Το αρνητικό του συστήματος αυτού είναι πως -κυριολεκτικά- προσθέτει βάρος στο όργανο.

Το μπαγιάν εκτελεί με εξαιρετικό τρόπο έργα του Bach και άλλων μπαρόκ συνθετών, εφόσον ο μεταλλικός του ήχος μιμείται με τρόπο ιδιαίτερο και φρέσκο αυτόν του εκκλησιαστικού οργάνου. Εξίσου ταιριαστά ακούγονται κλασικά έργα για πιάνο. Από την περίοδο του ρομαντισμού υπάρχουν λιγότερες “επιλογές” όσον αφορά το ρεπερτόριο του οργάνου, με ορισμένες εξαιρέσεις, π.χ. μεταγραφές συμφωνικών έργων για σόλο ή σύνολα ακκορντεόν.

Έργα γραμμένα ειδικά για το όργανο υπάρχουν κυρίως από τον 20ο αιώνα και

μετά. Κάποιοι συνθέτες που εκπροσώπησαν είναι οι Vladislav Zolotaryov, Franck Angelis, Petri Makonnen, Sophia Gubaidulina, Vaclav Trojan και άλλοι. Ίσως ο αρτιότερος εκτελεστής και εκπρόσωπος του οργάνου είναι ο Yuri Shishkin, Ρώσος, μαθητής του Viacheslav Semyonov. Αξιόλογος και πολυγραφότατος εκτελεστής και καθηγητής είναι και ο Friedrich Lips.

Στην χώρα μας το όργανο στην κλασική του εκδοχή ουσιαστικά ήρθε από τον Ηρακλή Βαβάτσικα, ο οποίος έχει φτιάξει τάξη μαθητών στην Αθήνα. Τον ακολούθησε ο συμμαθητής του Κωνσταντίνος Ράπτης, ο οποίος δημιούργησε σχετικά πρόσφατα πανεπιστημιακή κατεύθυνση Ειδίκευσης στο Ακκορντεόν στην Θεσσαλονίκη, στο τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Τον Απρίλιο του 2004 διοργανώθηκε ο πρώτος πανελλήνιος διαγωνισμός Ακκορντεόν στα Γρεβενά από τον Αλέξανδρο Τσούγιεφ (με σημαντική τάξη, στην Κοζάνη και την Πτολεμαΐδα), τον οποίον διαδέχτηκαν δεύτερος και τρίτος (Απρίλιος 2006 και 2008) και τέλος τον Απρίλιο του 2010 διοργανώθηκε ο πρώτος διεθνής διαγωνισμός Ακκορντεόν στην Κοζάνη, με καλή προσέλευση για πρώτη φορά και σαφώς ανεβασμένο επίπεδο. Το καλοκαίρι του 2012 και του 2013 πραγματοποιήθηκε το 1^ο και 2^ο Φεστιβάλ Ακκορντεόν στην Σύρο, με συμμετοχές από την Ελλάδα και το εξωτερικό και συναυλίες, σεμινάρια και λοιπές εκδηλώσεις με πολλά μουσικά είδη, από κλασική μουσική, παραδοσιακή και ελαφρά.

Εύχομαι στο μέλλον το ευρύ κοινό να μάθει περισσότερα για το ακκορντεόν, εφόσον δεν προορίζεται μόνο για την παρέα ή τον δρόμο, αλλά λίγα έχει να ζηλέψει από οποιοδήποτε κλασικό όργανο. Είμαι αισιόδοξη, επειδή έχω δει το κοινό του να αυξάνεται και σε ποσότητα και σε ποιότητα. Αυτό φυσικά εξαρτάται εκτός των άλλων από μένα και όλους όσους το εκπροσωπούμε!

%gian%